بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-B12/82
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލް، (އެޑްރެސް ސިއްރުކުރެވިފައި)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކޯޓު އަމުރު

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ދީބާނާޒް ފަހުމީ
އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަނީޒް ޢަބްދުﷲ

ނިމުން ތާރީޚް:
29 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1445
11 ޖަނަވަރީ 2024

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 13 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1445 / 26 ޑިސެމްބަރ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރު
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 07 ޑިސެމްބަރ 2023
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 12 ޑިސެމްބަރ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ހާޟިރު ވަކީލު:

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ދރ. އިބްރާހީމް ނާސިރް
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ދރއ. އާމިނަތު ޝާފާ ނަސީރު

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް
މުޙައްމަދު ބިޝާރުއިސްމާޢީލް، (އެޑްރެސް ސިއްރުކުރެވިފައި)
ހާޟިރު ވަކީލު:
ހދ. ރަޖީ ސަވާރާ، ލ. ގަން، ބޮއިރު، ފުވައްމުލަކު

ޖިނާއީ – ކޯޓު އަމުރު – ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުން - ބަންދުން ދޫކޮށްލުން – ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 – ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު ކުރުމުގެ ޤާނޫނު – 12/2009 ޤާނޫނުގެ 36 ވަނަ މާއްދާ – ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ތަބާވުމުގެ - ބަންދުން ދޫކޮށްލާ ސަބަބު – ސަބަބު ތަފްސީލުގެ މިންވަރު - ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 – ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު – އިސްތިއުނާފީ ޝަރީޢަތުގެ ތަރުތީބު – އިސްތިއުނާފުގެ ދާއިރާގައި ބަހުސްކުރުން – މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީ ކުރުމަށްފަހު އައުކުރުމާއި ބަހުސްކުރުން

ފަނޑިޔާރު ދީބާޝާން ފަހުމީގެ ރައުޔު (މި ރައުޔަށް އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު އަދި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަރީޢް އަބްދުﷲ ތާއީދު ކުރައްވައެވެ.)

ތަޢާރަފު

1. މި މައްސަލައަކީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) އަމުރު އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ " ދައުލަތް" ކަމަށްބުނެފައިވާ) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބަލާފައިވާ ދަޢުވާއެއްކަމެވެ.

2. މި ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ (އެޑްރެސް ސިއްރުކުރެވިފައި) މުޙައްމަދު ބިލާލް އިސްމާޢީލް[1] (މީގެފަހުން "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް" ނުވަތަ " މުޙައްމަދު ބިލާލް އިސްމާޢީލް" ކަމަށްބުނެފައިވާ) އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތް

3. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރާ ގުޅުންހުރި މައްސަލައިގައި، މުޙައްމަދު ބިލާލް އިސްމާޢީލް، 15 (ފަނަރަ) އަހަރުގެ ކުއްޖަކާއި 12 (ބާރަ) އަހަރުގެ ކުއްޖަކާމެދު އެކިފަހަރު މަޖުބޫރު ޖިންސީ އަމަލު ހިންގާފައިވާކަމަށް ތުހުމަތުކޮށް، އިތުބާރުކުރެވޭ މަގާމެއްގައިހުރެ ކުޑަކުއްޖަކާމެދު ޖިންސީ އަމަލު ހިންގުމުގެ ކުށުގެ 2 (ދެ) ދައުވާ ދައުލަތުން ކޯޓަށްފޮނުވާފައެވެ. އަދި އެ ދައުވާތަކުގެ މައްސަލައިގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާ ނިންމައި، ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ގިނަމީހުންގެ ހެކިބަސްނަގައި ނިމިފައިވެއެވެ.

---

[1] ދިވެހި ރައްޔިތެއްކަން އަންގައިދޭ ކާޑު ނަންބަރު A311399

4. ބުނެވިދިޔަ ދަޢުވާތަކާ ގުޅިގެން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/SHB/2021/57 (26 މޭ 2021) އަމުރުން، މުޙައްމަދު ބިލާލު އިސްމާޢީލްގެ މައްޗަށް ކޮށްފައިވާ ދަޢުވާތަކުގައި ޙުކުމެއް ކުރެވެންދެން ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ވަކިގޮތެއް ކަނޑައަޅަންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރު ކޮށްފައިވެއެވެ.

5. ބުނެވިދިޔަ އަމުރުގައި، ދެފަރާތުގެ ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، މުޙައްމަދު ބިލާލު އިސްމާޢީލްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހެކިދަލީލާ ހުރިކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ބުރަވެވި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ[2]ގެ 49 ވަނަ މާއްދާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހާއްސަ އުޞޫލުތަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު)[3] ގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)އާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 28 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 31 ވަނަ މާއްދާއާއި، 32 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޙައްމަދު ބިލާލު އިސްމާޢީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ ހެކިބަސް ދޭންހުރި ފަރާތަކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމަށް މަސައްކަތް ކޮށްފާނެކަމާއި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިފަރާތެއް ކަމަށްބަލައި، އެ ޤާނޫނުގެ 35 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، މިހާ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް މައްސަލަ ބައްލަވާ ފަނޑިޔާރު ނިންމަވާފައިވެއެވެ.

6. މުޙައްމަދު ބިލާލު އިސްމާޢީލް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ކުރެއްވި އަމުރު، 12/2009 ގެ 9 ވަނަ މާއްދާއާއި 13 ވަނަ މާއްދާއާއި، 31 ވަނަ މާއްދާއާއި، 32 ވަނަ މާއްދާއާއި، 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، މުރާޖަޢާ ކޮށްދިނުމަށްއެދި، މިހާގެ ފަރާތުން 07 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. ކޯޓުން މިހާ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމުނީ ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި، ހެކިބަސް ދޭންހުރި މީހުންނަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމާ، މުޖުތަމަޢުގައި ހިމާޔަތް ދޭންޖެހޭ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިކަމުން ޝަރީޢަތުން ނިންމަވާފައިވާތީ، ދަޢުވާގެ ޙުކުމާ ހަމައަށް ބަންދު މިހާރު

---

[2] މިގޮތުން ޤާނޫނުއަސާސީއަށް ބަލާށެވެ.

[3] މިގޮތުން 12/2009 އަށް ބަލާށެވެ.

ނަގައި ނިމިފައިވާތީ ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ ފުރުޞަތު މިހާރު ނެތްކަމަށެވެ. މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލް ބަންދުގައި ހުންނަތާ 2 (ދޭއް) އަހަރު ވެފައިވާކަމަށެވެ. މީހުން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ދައުލަތުން ހަވާލާދޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީފް އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[4] ޤަޟިއްޔާގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައި އޮތްނަމަވެސް، ދައުލަތުގެ ހެކިބަސްނަގާ ނިމުމުން ބަންދުން ލުއިއެއް ދީފައިވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި 12/2009 ގެ 31 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޙާލަތެއް ނެތުމުން، މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުން މީނާގެ ފަރާތުން އެދިފައިވެއެވެ.

7. މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ބަންދު މުރާޖަޢާ ކޮށްދެއްވުމަށް ހުށަހެޅުއްވުމުން، ދެ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކައިގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވިއިރު، މީނާ ބަންދުގައި ހުންނަތާ 2 (ދޭއް) އަހަރު ވެފައިވުމާއި، ދައުލަތުގެ ހުރިހާ ހެކިންގެ ހެކިބަސްނަގައި، ދިފާޢުގެ ހެކިންގެ ތެރެއިން 1 (އެކެއް) ހެކި ފިޔަވައި، އެހެން ހުރިހާ ހެކިންގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވާކަން ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހުނައިސާ އާދަމް ނަސީރު[5] ޤަޟިއްޔާގައި، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ހެކިންގެ ހެކިބަހުން އިތުރަށް [illegible] ސާފުވެގެންވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ކުރިން ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެނެވިދާނެކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށެވެ.

8. އެގޮތުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބަލަމުންދާ މައްސަލައިގައި، ޝަކުވާލިބި ކުއްޖެއްގެ މަންމަ، ދިފާޢުގެ [illegible] [illegible] ދީފައިވާ ހެކިބަހާއި، މިބާވަތުގެ މައްސަލައިގައި އެންމެ މުހިއްމު ހެކިބަހަކީ ކުޑަކުދިންގެ ހެކިބަސް ކަމަށްވާއިރު، ޝަކުވާލިބި ކުދިންގެ އިންޓަރވިއުގައި، މުއްދަތަކަށް ފަހިވާގޮތަށް [illegible] [illegible]، ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ކްރިމިނަލް

---

[4] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/93 ޤަޟިއްޔާ.

[5] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97 ޤަޟިއްޔާ.

ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) އަމުރުގެ އިތުރު ބަޔާނުގައި ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ބަންދާމެދު ގޮތެއްނިންމާ މަޖިލީހުގައި ބުނެވިދިޔަ ކަންކަންބަލާ މިންވަރާއި، ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ނިންމާއިރު ބަލާމިންވަރު ތަފާތުވާން ކަމަށާއި، މައްސަލައެއް ނިންމުމުގެ ކުރިން ކުދިންގެ ހުކުމަކާއި، ދައުލަތުގެ ހެކިންގެ ބާރާއި، ވަޑައިގެންވާ އުސޫލުގައި އުސޫލުން ކަންކަމަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށާއި، މި މަރުޙަލާގައި އެކަންކަމާމެދު ގޮތެއް ނިންމައި ތަޙުޤީޤު ބަޙުސްކުރަން ބޭނުންކަން ނުކުރާކަމަށް ފަނޑިޔާރު ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

9. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ކުރިންއޮތް ޙާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ބެލެވޭތީ، 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ފަދައިން ބަންދުގައިހުރި މުއްދަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލުގެ މައްޗަށް ޝަރުތު ކުރުމަށްފަހު ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ. އަދި މީނާގެ ޕާސްޕޯޓު ހިފެހެއްޓުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ކޮންޓްރޯލް އަމުރު ދެއްވާފައިވާކަން ބަޔާން ކުރެވިފައިވެއެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމިގޮތް

10. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލުގެ މައްޗަށް ޝަރުތުތަކެއް ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވެއެވެ. އެ އަމުރުގެ ނިންމުމާއި އިތުރުބަޔާނުގައިވާ ކަންކަން ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

> "މި އަމުރުގެ އިތުރު ބަޔާނުގައިވާ ކަންކަން އެދޭގޮތުގެ މަތިން ހުރީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 145-B10(898,899-2020)/SHB/2021/57 ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، ޝަރުޠުތަކާއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވަނީއެވެ.
>
> އިތުރު ބަޔާން:
>
> މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކޮށްދެއްވުމަށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކުން ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ ދަށުން، ހުށަހެޅި ނުކުތާ

ޕްރޮވާފާށްކަމަށްޓަކައި އަދި މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތައް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެކަން މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމި އަމުރަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށްއެދި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހިންގާ ޢަދަބުތަކާބެހޭ ޚާއްޞަ ޤާނޫނު) ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެފަރާތުގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށް އެދި މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ބަންދުގެ ހުކުމަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ވެފައިވާކަމަށް، މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ހުއްޖަތު ނަގައި ނިންމާފައިވާތީ، ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށް މުޙައްމަދު ބިޝާރުގެ ފަރާތުން އެދިފައިވެއެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ހިންގާ ޢަދަބުތަކާބެހޭ ޚާއްޞަ ޤާނޫނު) ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބަލާއިރު، ބަންދުގައި ހުންނަ މުއްދަތު ދިގުވެއްޖެކަމަށް ފަހަރަކު ދުވަސްވަރަށް ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނެކަމަށް އެނގެއެވެ. އަދި އެމާއްދާގެ (ށ) އަށް ބެލުމުން، ކޯޓުއަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގައި ކޯޓުގެ ތަރުތީބުގައިވާ މިންވަރަށް ބަންދުކުރި އަމުރު ގާތުވެ ބަދަލުވެއްޖެކަމަށް ކޯޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ ނުވަތަ އަމުރު އެ ސަބަބުތަކާމެދު ބަލައި، ކޯޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އެ ހިސާބުން އެ އަމުރު ބާޠިލުކޮށް ބަންދުން ދޫކޮށްލެވޭނެކަމަށް ކޯޓަށް ލިބިދީފައިވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

މި މައްސަލައަށް ބަލާއިރު ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތުން ބަންދުގައި ހުންނަތާ 02 އަހަރު ދުވަސްވެފައިވާކަމަށް، މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ފަރާތުން ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމަން އެދި ހުށަހަޅާ ފުރުސަތު ބާޠިލުކޮށްފައިވެއެވެ. މި މައްސަލާގައި މިހާރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކާއި ހެކިބަސް ނަގައި ނިންމާފައިވާތީ، މައްސަލައިގައި ނިންމާފައިވާތީ، ޝަރީޢަތް އޮޅުވާލުމެއް ކުރިއަށްދާ ބަންދަކީ 1 (އެކެއް) ހަފްތާ ފަހުން ހުރިހާ ހެކިބަސް ނަގައި ނިމިފައެވެ.

މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ މައްސަލަ އިތުރު ކުރިއެގެ ދައްކާ 2016 ގައި އެވާރާވެފައިވާކަން ދައްކަމުން ފާހަގަކުރެވިފައެވެ، އެ މައްސަލާގައި މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލް ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވެއެވެ.

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ހުސައިން އާދަމް ނަސީރު (ހައިކޯޓު ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97) ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުމުން، ޝަރީޢަތުން ހާޒިރުވާ ހެކިބަސް ހުށަހެޅުން ނިމުމަށް ސާފުވަމުންދާ ކަންކަމުން ދިމާވަނީ ކަންކަން، ކުރިން ބަންދުކުރުމުން ނިންމާފައިވާ ބަދަލުގެންނަވާފަކަން އެނގެއެވެ. މި މައްސަލައިގައިނަމަ، ޝަރީޢަތްހުރިކަމުގެ މާމަ (ނަމާއި އެޑްރެސް ސިއްރުކުރެވިފައި) ދިފާޢު ހޯދުމުގެ ގޮތުގައި ހުރަހަށް އެފަރާތުން ޝަރީޢަތުގައި ދިފާޢާ ހެކިބަހާ ޝަރީޢަތް ދިޔައީ ނުނިމި ދޮގުކޮށްފައިވާން ހެކިބަހެއް ކަމުގައި ނުދެކެވެ. މިގޮތުން، ޝަރީޢަތް ކުރި ކުރިއްގެ އިންޞާފުވެ

އަށް ބަލާއިރުވެސް، މުއްތަހަމަކަށް ފަރިވާ ގޮތަށް ބައެއް މައުލޫމާތުތައް ހުރިކަމީ، ޝަރީޢަތުން އަދާ ނުކުރި ދޫކޮށްލެވިދާނެ މައުލޫމާތުތަކެއް ނުދެކެމެވެ. މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ކުއްޖާގެ ބަޔާނަކީ އެންމެ މުހިއްމު، އެންމެ އަސާސީ ވާހަކަތަކެއްކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. ނަމަވެސް، ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގެ މަރުޙަލާގައި މިކަން ބަލާނީ މިންވަރާއި، ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ނިންމާއިރު، ޝަރީޢަތުން ބަލާނެ މިންވަރު ތަފާތުވާނެކަން ފާހަގަކުރަމެވެ. މައްސަލައިގެ ނިންމުމުގެ ކުރިން ކުދިންގެ ބަޔާނާ، އެހެނިހެން ދައުލަތުގެ ހެކިންގެ ހެކިބަހާއި، ވަކީލުންނާ އެހެނިހެން އެންމެހައި ކަންކަމަށް ޝަރީޢަތުން ރިއާޔަތްކުރަންޖެހޭނެއެވެ. މި މަރުޙަލާގައި މިކަމާއި ގުޅޭ ގޮތުން ނިންމައި، އެ ތަފްސީލުތަކެއް ބަޔާންކުރަންޖެހޭކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

އެހެންކަމުން، މި މައްސަލާގައި އިސްވެ ދަންނަވާފަދަ ހާލަތްތަކެއް އެގޮތަށް ބަދަލުވެފައިވާކަން ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވޭތީއާއި، އަދި ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެކަމަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކަކާއި އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 36 ވަނަ ފާހަގަކޮށްފައިވާތީ، މިކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައި މުޤައްރަރު ބިޝާރު އިސްމާއީލް ޝަކުރު ކުރުމަށްފަހު ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމަމެވެ."

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާއި ދެކެވުން ވާހަކަ

11. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) އަމުރު އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 01 (އެކެއް) އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެވެ. އެގޮތުން، އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރަކީ 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 56 ވަނަ މާއްދާއާއި 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)އާ ޚިލާފަށް ނެރެފައިވާ އަމުރެއްކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. ބުނެވިދިޔަ ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން ދައުލަތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީއެވެ.

12. މުޤައްރަރު ބިޝާރު އިސްމާއީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލި ނިންމުން ބިނާކޮށްފައިވާ އަސާސަކީ، 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހުސައިން އާދަމް ނަސީރު[6] ޤަޟިއްޔާގައިވާ ޙުކުމް ބަދަލުވުމުގެ އުސޫލުތަކާ ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

---

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97 ޤަޟިއްޔާ.

13. 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައި، ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހަކީ، ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާއި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުން ކޮންމެހެން ބޭނުން މީހެއްނޫންކަމަށް، ނުވަތަ ބަންދުގައި ދުވަހަށްބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރި ޙާލަތު މިހާރު ބަދަލުވެއްޖެނަމަ، ނުވަތަ އެ އަމުރު ދުވަހަށްބެހެއްޓުމުގެ ބޭނުމެއް އިތުރަށް ނެތްކަމަށް ކޯޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ، އެ އަމުރު ބާޠިލު ކުރުމުގެބާރު ކޯޓަށް ލިބިގެންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހުސްނާ އާދަމް ނަސީރު[7] ޤަޟިއްޔާގައި، މައްސަލައިގައި ހުރަހެޅި ނިޔަތް ފިޔަވަޅުއެޅުމުގެ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލު ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަމެވެ. އަދި މި އުސޫލުގެ އަސްލަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަރުޝަދު ޒާހިދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[8] ޤަޟިއްޔާތަކުގައިވެއެވެ.

14. މީގެއިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޢަޝްފާން މުޙައްމަދު[9] ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފު 45 އަދި 46 ގައި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރި ކަމަށްޓަކައި ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ މީހަކު، ބަންދުން ދޫކޮށްލެވޭނީ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ކުރިން ނިންމުމުގެ ސަބަބު ބަދަލުވުމުގެ އިތުރުން، އެކަމުގެ ސަބަބުތަކެއް ބަޔާންކުރުމަކީ ފަރުވާކަމަށް ބޭނުންތެރިވާކަމެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ބަސަން މުނާޖް[10] ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފު 24 އިން 32 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގައި، ބަންދާގުޅޭ ގޮތެއްނިންމާ ބާރުލިބިގެންވާ ފަރާތުން، ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ބޭނުންވާ ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދޭން ޖެހޭނެކަމަށާއި، އެ ނިންމުމަކީ ޢަދުލުވެރި ފިޔަވަޅެއް ކަމުގައި ވާން ޖެހޭނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ނިންމުމަކީ ތަފާސްހިސާބު ސަބަބު ސަމާލުކަމަށް ނަގައިގެން ނިންމަންޖެހޭ ކަމެއްކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97 ޤަޟިއްޔާ.

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/055 ޤަޟިއްޔާ.

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/94 ޤަޟިއްޔާ.

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/05 ޤަޟިއްޔާ.

.15 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 56 ވަނަ މާއްދާގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ޙައްޤަކީ މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ކޮންމެ މީހަކަށްލިބޭ ޙައްޤެއްކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށެވެ. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާއީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައި ނެތުމުން، ދަށުކޯޓުގެ ނިންމުން މަތީމަރުޙަލާގެ ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޤާނޫނީ ނުކުތާތައް ބިނާނުކުރެވި، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުގެ ޙައްޤަށް ހުރަސްއެޅިފައި ވާކަމަށް ބުނެފައެވެ.

.16 ބުނެވިދިޔަ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ބަންދުގެ ޙާލަތު ބަދަލުވިކަމަށް ބުނެވޭނީ، އެ ޙާލަތު ބަދަލުވިގޮތެއް ދަށުކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ސާބިތުކުރެވިގެން ކަމަށާއި، މިބާވަތުގައި ހަތިޔާރު އެކަށްކުރާނީ، ތުހުމަތުކުރާތޯ ދާޒާ މައްސަލަކަށްހުރި ހާލަތު ވަޒަންކޮށްގެން، ޙާލަތު ބަދަލުވިގޮތް އެސްޓާބްލިޝްކުރުން، ޙާލަތާއި ބެހޭގޮތުން ބަލައިގަނެވޭނީ ސަބަބުތަކަށް ބަލާފައި، އެ ނިންމުމުގައި ސަބަބުތައް ސާފުކޮށް ބުނެދީގެންކަމަށެވެ.

.17 މި މައްސަލައިގައި ބަންދުގެ ޙާލަތު ބަދަލު ވެފައިވާކަން ޝަރީޢަތުން ދެނެގަތުމަށް ފަރަގެއްކަމަށް ވާކަމަށެވެ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ޝަރުޢުވާކުރި ކުށުގެ މާދާގެ ހިފެހެއްޓުމާ ދަލީލުތަކުގެ ނިޒާމުކަމެވެ. ދެވަނަކަމަކީ، ޝަރުޢުވާކުރި ކުށުގެ އިންޓެރިމްގައި، މުޢާމަލާތުން ފަހަރުގައި ބަލާއިރު ހުކުމްކުރެވޭ ޝަރީޢަތުން އަމަލުކުރަމުން ދިޔައިރު ނެތްކަމެވެ.

.18 ފުރަތަމަ ސަބަބާ ގުޅިގެން ދިނަ ސުވާލުތަކަކީ އުފެދިފައިވަނީ ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. ހިރާސްތުގައި ބެހެއްޓުމަށް؟ މައްސަލައިގެ ބަންދުގެ ބަދަލުވި ހިރާސްތުގެ ދިފާޢީ ހިރާސްތުން ސާބިތުވި ކޮންމެ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް؟ މިގޮތުގެ ދޫކޮށް ގޮތެއްގެ ކުރީގެ ހާލަތުން ނުކުތާ ކޮށްކަމަށް ބަލާ ނިންމުމާ ދަރަޖަގެ ހިރާސްތުގެ ބަދަލު ކޮބައިތޯ؟ އަދި މި ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބު ނުދީ ފަސޭހަގެ ނިންމުމަކީ ރަނގަޅު ދަށުކޯޓުން ބަލާފައިވާގޮތް ހަމައެކަނި ކޮބައިތޯ؟

19. ދެވަނަ ސަބަބާ ގުޅިގެން އުފެދޭ ސުވާލުތަކުގެ ތެރޭގައި، ކުރިންގެ އިސްތިއުނާފުގައި "މުއްތަހަމަކަން ޤަރިވާ ގޮތަށްހުރި "ބައެއް މައުލޫމާތަކީ" ކޮބައިތޯ؟ މުއްތަހަމާ ދެކޮޅަށް ކުރިންގެބަހުން ސާބިތުވާ ވާޤިއާއެއް ހަމަޖެހޭތޯ؟ ހުރިނަމަ ދެކޮޅަށް ސާބިތުވާ ވާޤިޢާތަކަށް ފުރޮބެޖެން، ޤަރިވާގޮތަށްހުރި "ބައެއް" މަޢުލޫމާތުތަކަކީ މައްސަލައިގައި އިސްކަމެއް ދޭންވީއްޔާތޯ؟ އެއްކުރެއްވުމުގެ ހިޔަބަސް ޝަރީޢަތަށް ހާސިލުކުރެވޭނެ ނަގާފައިވާތީ، އަނެއް ކުއްޖާއާ ދާސް އިސްތިޢުނާފު ކަނޑައެޅިފައިވާތީ، ޝަކުވާކުރި ކުރިންގެ އިސްތިޢުނާފުކުރަން ބަލާފައިވާކަން ބުނަނީ، ތަބާވެވުން ދިފާޢުގައިވާ އިސްތިޢުނާފުއަރުވަންތޯ ނުވަތަ ޝަރީޢަތަށް ރިޢާއިތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަން ބަލައިގެންތޯ؟

20. މި މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުން ރުހުއްދަ ވަޒަންކުރެވޭން އޮތުމުން، ފަނޑިޔާރު ބަލާލާ ދުއްވާވައިވާ ދިފާއީ ހުއްދައިގެ ހިސާބުގެ ވާޤިއާތަކާ ކުރިންގެ އިސްތިޢުނާފުގައިވާ ބައްލަވާކަމަށް، މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެހެން ހިސާބުތަކުން މައްސަލައިގެ ބާރުތަކާ ވަޒަންކުރާއިރު، މައްސަލައިގެ ބާރުވެ ބާރުބޮޑުކޮށް ކަނޑައެޅިއްޖެ ކަމުގެ ދައްކައިދޭ ސުވާލު އުފެދޭކަމަށް. އެހެންކަމުން، ދުރައްކަން ބިނާވެ އިސްލާމީޝަރީޢަތުގެ ބަލައިގަނެވޭ ބާރަށް ބަދަލުވެފައިވާކަން ބަލަންޖެހޭ ހަދަހަމަ ސަބަބާއި ނުކުމާ، ބަންދުން ފުރުޞަތު އަޑުއަހައި ހުކުމް ވަޒަންކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުކުމެވޭނެ ވެރިކަމަށް.

21. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ޤާނޫނީގެ އުޞޫލު ވ. ބަރަމު[11] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް، މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރުގެ އިޖުތިހާދު ގެސްލިގޮތް ދައްކަވާން ސާފުކޮށްދިނުމަށް ނިވާކަނޑައި، މިފަދަ އިސްތިއުނާފުގެ ޤާނޫނީ ޒިންމާ މައްސަލައިގެ ތަފްސީލުކަން އިސްތިއުނާފު ބައްދަލާ ފާރާތުގެ ޖަވާބުދާރީވުމުގައި އުފައްދާ ސުވާލަކީ ދައްކަވާން ބައްދަލުކުރުން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ފުރިހަމަ އުސޫލުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ ތިމާގައި އުފެއްދެވޭ.

---

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

21.1. މި މައްސަލައިގައި، ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގެ (ހ)ގައި، މަރުޙަލާގެ ފަނޑިޔާރު އިޚްތިޔާރު ކުރިގޮތުގެ ސަބަބުން އެކަށީގެންނުވާކަމެއް ނުވަތަ ބޭއިންސާފެއް ކުރިމަތިވެފައި އޮތްކަމަށް ނުފެނެއެވެ. އެގޮތުން، މި މައްސަލައިގައި އިޖްތިހާދު ނިންމެވިގޮތް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް ސާފުކޮށްދީފައި ނުވުމުން، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ޙައްޤަށް ހުރަސްއެޅިގެން ގޮސްފައިވާކަމަށެވެ.

22. މި މައްސަލައިގައި އަނިޔާލިބުނު ކުއްޖާގެ ފަރާތުން، މުބާރަކު ބިޝާރު އިސްމާޢީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުން ކަންބޮޑުވުން ހުރިކަމަށްބުނެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ސިޓީއެއް ފޮނުއްވާފައިވާތީ، އެ ސިޓީ ދައުލަތާ އިދާރީގޮތުން ހާޒިރުވުމަށް އަޅުއްވުމަށް ޝަރީޢަތުގެ ސުވާލުތަކަށް ހާލަތު މިހާރުގެ ބަޔާންކުރާ އަންގާފައިވެއެވެ. ޝަރީޢަތުގެ މަޢުލޫމާތުގައި ސުވާލުކުރުމުން، މައްސަލައިގެ އިންފޮމޭޝަން އޮފިސަރުގެ ފަރާތުން މަޢުލޫމާތުން ސާފުކުރުމުގައި ވަކާލަތާއި، މުބާރަކު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތާ ހިޔާލުފާޅު ނުވަތަ ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާއަށް މުޤާބަލާއެއް ނުވަތަ އެއްވެސްކަހަލަ އުނިކަމެއް ކުރިމަތިވެފައި ނުވާކަމަށް ބުނެފައިވާކަމަށެވެ.

23. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުން ކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

23.1. ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފުގެ ތަމްހީދުގެ ނިމުމުން މަޖުބޫރުކޮށް އަމުރުގައި ކޮށްފައިވާ އިސްތިއުނާފު އުނިކަން އައިސްފައިވާކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން މަޙްބޫބު ސަޢީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[12] ފައިސަލާގައި، ބަޔާންކުރި ގޮތް ނިންމުމުގައި ހިފަހައްޓަން ކުރަންޖެހޭނީ އިޖުމާލީ ގޮތުންކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފައިވާއިރު، ތަފާތުތަކަށް

---

[12] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ފައިސަލާ.

ހެކިވަޖަންކުރުމަށް ދައުލަތުންއެދޭ ސަބަބު ސާފުކޮށްދިނުމަށް ޝަރީޢަތުން އެދިފައިވެއެވެ. ޖަވާބުގައި، ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުއޮތްތޯ ބެލުމުގެ މިންގަނޑަކީ މައްސަލައަށް މަތިމަތިން ބަލާއިރު ބޫޑަން ބުރަވެވޭވަރުގެ ނުވަތަ ބެލެންސް އޮފް ޕްރޮބަބިލިޓީގެ މިންގަނޑު ކަމަށާއި، އެ މިންގަނޑަށް ބަދަލު އައިސްފައި ނުވާކަމަށެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ހެކިޤަރީނާއަށް ބަލާއިރު ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހެކިހުރިކަމަށް ދެކޭކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23.2. މިބާވަތުގެ އަމުރެއްގައި ހެކިވަޖަންކުރަން ޖެހޭތޯ އިޖްމާލީ ގޮތެއްގައި ކަމަށްވާއިރު، ބަންދުކުރުމުގެ ރޯލެއް ނިންމުމުގެ ތެރެއިން، މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކުގެ ރޯލެއް ނިންމުމަށްޓަކައި ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުގައި ފެނިގެން، ސަބަބު ބަޔާންކުރެވިފައި ކޯޓުގެ ޤަރާރުގައި ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، މި މައްސަލައިގައި ބަދަލުވި ކުރީގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ބާވަތު ނުވަތަ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުގެ ބާވަތު ސާފުނުވާކަން ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23.3. ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ޤާނޫނުގައި 12/2009 ގެ 36 ވަނަ ނުކުތާގެ (ނ) ގައިވާ ބާވަތުގެ ބަދަލުވިގޮތުން އިސްތިއުނާފީ ބަހުސް ދައުލަތުން އުފެއްދެވުނު، ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ތެރޭގައި، މި މައްސަލައިގައި ބަދަލުވި ކުރީގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ބާވަތު ނުވަތަ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުގެ ބާވަތުކަން ސާފުނުވާކަމަށްބުނެ އުފެއްދުނީ ޖަވާބާއި، އެކަންކަން ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނިޔާވެސްވަރުގެ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކޮށްފައިވެއެވެ. މި ސުވާލަށް ދައުލަތުން ޖަވާބު ދީފައިނުވެއެވެ.

23.4. އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ހުކުމްގެ ބަޔަށް ބަލާލާފައިވާއިރު، ދައުލަތުގެ ސާފުނުވާކަން ދައުލަތުން ބުނުމުންދާރީ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ޝަކުވާކުރި ކުއްޖާގެ ހިސާބަށް ނަގާފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ބަސްދުރުގައި ނޫނީކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.

23.5. ހެކިންގެ ހެކިބަސްނެގުމުގެ ފުރުޞަތު ދައުލަތަށް ނުލިބުނީ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ކުރިން ހެކިބަހުގެ ރެކޯޑިންގ އަޑުއެހުމަށާއި ބަޔާންތައް ހޯދުމަށް އެދިފައިވީނަމަވެސް އެކަން ކުރެވިފައިނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23.6. ހެކިބަސް ނަގާފައިވަނީ ކޮންޒަރީޢާއެއްގައިތޯ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ދެފަރާތުގެ ސުވާލުތަކާއެކު ހަމައެކަނި ފަނޑިޔާރު އިންޓަރޕްރެޓު ކުރައްވައިގެން ހެކިބަސް ނަގާފައިވާ ތާރީޚު ދައުލަތަށް ނޭނގޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ކުއްޖާ ދެއްކި ވާހަކަތައް އަމުރުގައި ހިމަނުއްވާފައި ނުވާއިރު، ދައުލަތަށް އިސްތިއުނާފުކުރަން ލިބުނީ 48 (ސާޅީސް އަށެއް) ގަޑިއިރު ކަމަށާއި، ކުއްޖާ ދެއްކިވާހަކަ ދައުލަތަށް ނޭނގޭކަމަށާއި، އެކަމުން ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފީ ހައްގަށް އުނިކަން އައިސްފައި ވާކަމަށެވެ.

23.7. ދައުލަތުން މި މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްފަހު، ހެކިންގެ ހެކިބަހުގައިވާ ކަންކަން ސާފުކުރަން ކޮންމަސައްކަތެއްތޯ ކޮށްފައިވީ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، [illegible] [illegible] ނިންމިދުވަހު މަޙްޟަރު ބަޔާންތައް ހޯދަން އެދިފައިވާކަމަށާއި މިހާތަނަށް އެ ބަޔާންތައް ލިބިފައިނުވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ދީފައިވާ ކޮންޖަވާބެއްތޯ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން ބަޔާންތައް ތައްޔާރު ކުރެވިފައި ނުވާކަމަށް އެ ކޯޓުން އަންގާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23.8. އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރު ނިންމަވާފައިވީ 12 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު ކަމަށްވާއިރު، 26 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރުމަށްފަހު، 02 ޖަނަވަރީ 2024 ދުވަހު ބޭއްވުނު އަޑުއެހުމުގައި ހެކިބަހުގެ ރެކޯޑިންގ ކުރެއްވީ ކޮންމަސައްކަތެއްތޯ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ދައުލަތުން އަޑުއަހަން މަސައްކަތްކުރިނަމަ މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އަޑުއެހުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިފައިވާނަމަ ދައުލަތުން ގަބޫލުކުރާކަމަށް

ބުނެފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ސީދާގުޅުންހުރި ކަމެއްކަމުގައި ނުދެކޭކަމަށާއި، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއަކީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އަމުރުން ސަބަބު ސާބިތުވުން ކަމަށާއި، ހެކިން ދެއްކިފާނެކަމަށް ފެނުން އެނގެން ނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާއަށް ބަދަލު ނާންނާނެކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23·9 ދައުލަތަށް މިބާވަތުގެ އަމުރެއްގައި ސާފުވާނީ ކޮންމިންވަރަކަށް ބަންދުކުރުމުންތޯ ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، މިބާވަތުގައި މިސާލަކަށް ކުއްޖާގެ މާމަގެ ހިޔާބުން މި މައްސަލައިގެ އަސާސީ ފަރީޤަކަށް ނަފީވެސްދެވޭގޮތުގެ އަމުރުގައި ބަންދުކުރަން ވާނެކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23·10 މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުގެމަތިން ދައްކާވަރަކީ މައްސަލައިގެ ނިންމުމަށް އަސަރުކުރާނެ ކަމެއްކަމުގައި ދައުލަތުން ނުދެކެވޭތީއާއި އެގޮތަށް މަޖިލީހުގައި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާއާއި ނިންމިދާނެގޮތް ޝަރީޢަތުން ސުވާލުކުރުމުން، ހުރިހާ ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައިވެސް ކޮންމެވެސް ވާޤިޢާއެއް އޮންނާނެކަމުގައި، މަސްއޫލު މައްސަލައިގެ ޙުކޫމަތާ ގުޅުންހުރި ވާޤިޢާއެއް ބަންދުގެ މަޖިލީހެއްގައި ނުނިންމޭނެ ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ބަންދުކުރުމުގެ ގޮތުގެމަތިން މަޖިލީހުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އޮންނަން ސުވާލަކީ، ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހިފެހެއްޓުމާއި ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު އޮތޯ ކަމަށެވެ. ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު އޮތޯ ބެލުމުގައި ކުށުގެ ބާވަތު ކުރިތޯ ކުއްޖާއަށް ހަމަލާ ހިންގުމާ އުފެދޭ ވާޤިޢާ އަދިވެސް އޮންނާނެކަމަށާއި، ވާޤިޢާއާއި ކަރަވަރުން ކޮށް ފަނޑިޔާރަށް ގޯއްޗިންނަވާ ކަމަށެވެ. މިހާރު އަމުރުގައި ލިޔެފައިވާ ސަބަބުތަކުން އެވާޤިޢާ ނުހިނގާކަމަށެވެ. "އަހަރެން ނޫނެއް" ނުވަތަ "އެކަމެއް ނުކުރަން" މިފަދަ ވާޤިޢާތަކުގެ ގެނައިނަމަ ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކުރުމުގެ ފުރުޞަތުގައި ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

23.11. ޝަކުވާކުރި ކުދިންގެ ތެރެއިން ދެކުދިންގެ ހެކިބަހުގައިވާ ކަންކަންވެސް ދައުލަތުން ނޭނގެނީތޯ ޝަރީޢަތުން ސާބިތު ކުރުމުން، ދައުލަތުން ބާޠިލުވި މަޖީދުގެ ހެކިބަހުގެ ނަތީޖާއަށް ހުރިކަމަށާއި، އެ ހެކިބަސްތަކަށް ދައުލަތުން އިސްތިދުލާލުކޮށްފައެވެ.

24. މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި ދައުލަތުން ދެވުނު ހުރިހާ ބަސްތަކާއި، އިސްތިއުނާފުކުރުވާ ކޮންމެ މައްސަލައެއްގައިވެސް ސާބިތު ކޮށްދޭންޖެހޭ ވަޒީފާއެއް އޮންނަނީކަމާއި، ތުހުމަތުކުރާ މިންވަރަކަށް ހިޔާރުހިތާއި ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުގެ ވަޒީފާތަކަށް އަދިވެސް އެކޮޅަށް ހުރިތާ ބަލަންޖެހޭނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދިފާޢުގައި ބެލެންސް އޮފް ޕްރޮބަބިލިޓީގެ މިންގަނޑުން ބަރުދަނުވެރިވާގޮތަށް އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައިވާ އަމުރުން އެނގެން ނެތްކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

25. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކުރުމަށް އެދުނު ކަންކަން ދައުލަތުން ސާބިތުކުރުމަށްފަހު ފާހަގަ ކުރެވުނު ކަންތައްތައް މިތަނުގައި ބަޔާން ކޮށްލެވިދާނެއެވެ.

25.1. ޝަކުވާކުރި 15 (ފަނަރަ) އަހަރުގެ ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވަނީ، 17 އޮގަސްޓް 2023 ދުވަހު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހާޒިރުކޮށް، ދައުލަތާއި އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުގެ ހާޒިރުގައި ކަމަށެވެ. އަދި 12 (ބާރަ) އަހަރުގެ ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވަނީ 27 އޮގަސްޓް 2023 ދުވަހު ފަނޑިޔާރު ސާބިތު ކުރައްވައިގެން ކަމަށެވެ. ޝަކުވާކުރި ކުޑަކުއްޖާގެ މާމަގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވަނީ 12 ނޮވެމްބަރު 2023 ދުވަހު ދެފަރާތުގެ ހާޒިރުގައިކަމަށެވެ.[13]

25.2. އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައިވާ އަމުރު ނިންމާފައިވާ 12 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހުކަމަށާއި، އެ އަމުރުގައި ބަންދުން ދޫކޮށްލި ސަބަބު ނެތުމުން މަސައްކަތު ބަދަލުކުރުން ކޯޓުން 13 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު އަމުރުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ޖަލްސާއެއް ނުބާއްވާކަމަށް، އިޖްރާއީގޮތުން

---

[13] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-A/95/2024/08 (04 ޖަނަވަރީ 2024) ސިޓީ އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)196/2024/04 (03 ޖަނަވަރީ 2024) ސިޓީ.

ލޯނުން ކުރެވުނު މުޢާމަލާތުން، މަޙުޟަރު ބަޔާންތައް ލިބިފައި ނުވާކަމާއި، ބަޔާން އަޑުއަހަން ބޭނުންނަމަ އެފުރުޞަތު އޮތްކަން 14 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަންގާފައި ވާކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތުން އެ ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންހިފާފައި ނުވާނެކަމަށެވެ. އެހެނީ، ޙާރަމް ބަދަލުވި ސަބަބުތައް ކޯޓު އަމުރުން ސާފުވާން ނެތީއާއި، އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްލިބެނީ 48 (ސާޅީސް އަށެއް) ގަޑިއިރު ކަމަށްވެފައި، ދުވާލެއްގެ އަޑުއަހުމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވީ އިސްތިއުނާފުގެ މުއްދަތު ހަމަވާން އޮތީ ދުވަސްކޮޅަކީ، ޤާނޫނުގެ އަޑުއަހުމަކީ ބަދަލުކުރެވިފައިން ކުރެވޭނެ ނުވާކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގެ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވަނީ 14 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހުއެވެ.[14]

25.3 ޕްރޮސިކިއުޝަން ހުށަހެޅި ޝަރުޢީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ސިޓީގައި އެދުމުގެމަތިން ބަންދަށްކުރެވިފައެވެ. އަދި މަޙުޟަރު ބަޔާންގެ ކޮޕީއެއް ހޯދުމަށް 13 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު ދައުލަތުން އެދިފައި ވިދާޅުވެ، އެ ބަޔާންތައް ބަޔާންކުރުމަށް ފަސްކުރެވިފައި ކަމަށްވެފައި، އެ ބަޔާންތައް ޝަރީޢަތުން ދައުލަތަށް އަންގާފައި ވާކަމަށެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން 14 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު މައްސަލައިގެ ބަޔާންގެ ކޮޕީއެއް އެދުމުން، އެ ކޮޕީ ދިނުމަށް ފަސްކުރި، ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ކޮޕީއެއް އެދުމުން ކޮޕީއެއް ނުދޭން ނިންމާފައިވާކަމަށެވެ.[15]

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

26. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ތިރީގައިވާގޮތަށެވެ.

---

[14] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-A/95/2024/08 (04 ޖަނަވަރީ 2024) ސިޓީ

[15] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-A/95/2024/08 (04 ޖަނަވަރީ 2024) ސިޓީ

26.1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) ކޯޓު އަމުރަކީ ބާތިލު އަމުރެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވައި؛

26.2. އަލުން މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަކަށްއެދި ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ، އެ ހާލަތުގައި މި ޤަޟިއްޔާގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވައިދެއްވާ، އުޞޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާއީލްގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް އަމުރުކޮށްދެއްވުމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ

27. 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ މީހަކު، ބަންދުގައިހުރި މުއްދަތު ދިގުވެއްޖެކަމަށް ކޯޓަށް ފާހަގަ ކުރެވިއްޖެނަމަ، ނުވަތަ އެ މީހެއްގެ ބަދަލުވެރިންގެ ފަރާތުން އެފަދަ މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފި ކަމަށްވާނަމަ، އެ މައްސަލަ މުރާޖަޢާ ކުރަންވާނެކަމަށް ބުނެފައިވާކަމެވެ. އެގޮތުން ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން އެ މާއްދާގެ އެހެން އަކުރުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމެވެ. އަދި ހާލަތު ބަދަލުވެއްޖެނަމަ ނުވަތަ އެ އަމުރު ދޫކުރެއްވުމުގެ ބޭނުމެއް އިތުރަށް ނެތްކަމަށް ކޯޓަށް ފެނިއްޖެކަމަށްވާނަމަ، އެ އަމުރު ބާތިލު ކުރުމުގެބާރު ކޯޓަށް ލިބިގެންވާކަމެވެ.

28. މި މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާއީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލާފައިވަނީ، 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ)އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ފަނޑިޔާރަށް ލިބިގެންވާ އިޚްތިޔާރީ ބާރުގެ ތެރެއިންކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާފަރާތުން ދެކޭކަމަށެވެ. ދައުލަތުން އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރު ނެރުއްވުމުގައި، މައްސަލަ ބައްލަވާ ފަނޑިޔާރު ބަލާފައިވާ ނުވަތަ ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާ ޤާނޫނު 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ކޮންކަމެއްކަން، ނުވަތަ ޙާލަތު ކަނޑައެޅުއްވިކަން، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާއި ތަފްސީލުން އެނގެން ނެތްކަމަށެވެ.

29. ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1.3 ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ފޫހިނީ އުސޫލުތަކާއި، އެ ކޯޓުގެ 1.3.1.1 ގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުން ބަލާއިރު، 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދު މުއްދަތު ކުރިއަށްގެންދެވޭނީ، ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ހުކުމް ބަދަލުކުރުމަށްފަހު ބަންދަށް ތަހުޤީޤު ބަނދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމާފައިވާ ކަމެއް ދަށުން ނުވެސް ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކިޔުމަށް ބަޖެޓު ތަކުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމެވެ. އަދި އެ ކޯޓުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހުސައިނު އާދަމް ނަސީރު[16] ޤަޟިއްޔާގައި ބަންދު ބެހެއްޓުމުން ބަންދަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ އުސޫލުތަކަށް ދައުލަތުން ގެންގުޅެން ޖެހޭނެ ކުރުތަކެއް ނެތްކަމާއި ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އެނގެންކަމެވެ.

30. މި މަސްއަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ބަޔާނާއި ކޮމްޕްލެއިންޓް ތަފްސީލަށް، 12/2009 ގެ 36 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)އަށް ރިޢާޔަތް ކުރާއިރު، ބަންދުގެ މުއްދަތު ކުރިއަށްގެންދިޔުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އަމުރުގައި ސާފުކޮށް ނިންމާފައި، ހުކުމް ވަކިން ކުރުވުމަށް ޢުޒުރެއްނުވާ ބޭނުންވާ ނިންމުމަށް ބޭރުބަންދުގެ މައްސަލަ ކަމުގައި ވާނެ. މި ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފު 6 އިން 10 އަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާލާއިރު، އެކަންކަމުގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ނުކުރާފައިވާކަން ހައްދުތަކާއި ލިޔެކިޔުމުގެ ބަޔާން ބަންދުގެ ތަހުޤީޤުގެ ކޮށްކަން އެނގެންކަމެވެ.

31. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް ރަޝީދު[17] ޤަޟިއްޔާގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަހުމަދު ޝަފީޤު[18] ޤަޟިއްޔާއާއި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހުސައިނު އާދަމް ނަސީރު[19] ޤަޟިއްޔާގައިވާ އުސޫލުތަކާ ބަރާބަރު، "މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި ޝަޚްޞެއް" ވަޒަންކުރުމުގައި، ކަންކަންވެފައިވާ ގޮތަށާއި، ކަންކުރުމުގައި

---

[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97 ޤަޟިއްޔާ.
[17] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/80 ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފު 17.
[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/055 ޤަޟިއްޔާ.
[19] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97 ޤަޟިއްޔާ.

އަނިޔާވެރިކަން ހިމެނޭ މިންވަރާއި، އަދި ކުށުގެ ޢަމަލު ހިންގުމުގައި ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ބައިވެރިވެފައިވާ މިންވަރާއިގޮތަކީ، އެ މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅޭ ހެކިޤަރީނާއިން ވަޒަންކުރެވޭ އެއްޗަކަށްވާއިރު، އެ ޤަރީނާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި މިންވަރަކަށް ބަދަލުއައުމަކީ އުސޫލީގޮތުން ކަށަވަރުކަމުން ބެލެވިދާނެކަމަށް. އަދި އެ ހުކުމް ދިނުމުގެ ބޭސިކް ހުކުމަކީ، ޤާނޫނުގެ ބޮޑުބައެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަކީ އަދަބު ކުށާއި ގުޅޭގޮތުން ނިންމަން ޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށް ޢާންމު ހިފެހެއްޓުމަށް ބެލެވިދާނެކަމަށް. އަދި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޙަސަން މުޙައްމަދު[20] ޤަޟިއްޔާ ބަލާފައިވާއިރު، ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގައި މުޖުތަމަޢުގެ ބައިވެރިވުން ކުޑަކުރުމަށް ފެންނަނަމަ، ނުވަތަ ކުށްކުރުމަށް ބާރުދޭ ބާވަތުގައި ބަލައި ކުރަންޖެހޭ ކަންކަމަށް ބެލެވިދާނެކަމަށް.

32. އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ކަރުދާސް އަޑުއަހާ ބެލުމުގައި ވަކި ހިސާބެއް ނެތް މަސައްކަތެއްކަމުގައި ބާރުވެފައިވާއިރު ވާސިލުވުމަށް ފަސްޖެހުން ދިމާވާނެކަމަށް ނުބަލާ، ނިޔާ ގެއްލުމުގެ ބައިބައި ކަނޑައަޅާފައިވާކަމަށް. އަދި މި މައްސަލައިގައި ދަޢުވާގެ އިސްތިއުނާފުގައި، ހުކުމަށް ބަލާ ހުށަހަޅާނެ ދާއިރާތައް ވަކިކުރަން ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާ އިސްތިޤްރާރަށް ހުރި ބަދަލުތަކުގެ ސަބަބުން ހުށަހެޅި ހުކުމެއްގެ އަސްލު ދޫކުރުމަށް ޝަރީޢަތުގެ މަޤާމުގެ ދައުރު ހަނދާންކޮށް ވަޒަންކުރެވިފައިވާކަމަށް.

33. ދެވަނަ ކުށްވެރިވި ހުކުމް އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ޝަރީޢަތުން ދެމެހެއްޓުމަށް ދައުލަތުން ބޭނުންވާކަމަށް، އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ދަޢުވާކުރުން ސާބިތުކުރެވޭނެ ޝަރީޢަތުގެ ދެވަނަ ބައިން ދިމާވާކަމަށް. އަދި މައްސަލައިގައި ހުކުމްކުރެވުނު އަނިޔާވެރި މީހުންގެ ކުށްތަކުގެ އަދަބުގައި ބެލެވިދާނެ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ޝަރީޢަތުން ނިންމާވަރުގެ ބޭނުން ކުރަންޖެހޭ ދަރަޖަ ބަޔާންކުރުމަށް ބާރުދީފައިވާކަމަށް.

---

[20] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/94 ޤަޟިއްޔާ.

34. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު ސާފުނުކުރުމުން، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުގެ ހައްޤު ގެއްލިފައި ވާކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތް ކުރެއްވި ޤާނޫނީ މައްދާތަކާއި، މަބާދިއުތަކާގެ ނިސްބަތުންވާ އުސޫލުތަކާއި، ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވެފައިވަނީ ހެކިންނާއި ހެކިބަހުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްކަން އެނގެނީކަމަށެވެ.

35. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ އަމުރަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)އާ ޚިލާފު އަމުރެއް ކަމަށްބުނެ، މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢާ ގުޅޭ ތަފްޞީލުތަކާ ބަޔާންކޮށްދީފައިވާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފުވިގޮތެއް ދައުލަތުން ބުނެދީފައި ނުވާކަމަށެވެ. އަދި ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ބަލާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަހުމަދު[21] ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، ފަނޑިޔާރަށް ލިބިގެންވާ އިޚްތިޔާރުގެ މައްޗަށް އިސްތިއުނާފީ ކޯޓަކުން ވަދެވޭނެ ހާލަތްތައް ދައުލަތުން މި މައްސަލައިގައި ބުނެދެއްވާފައި ނުވާކަމަށް އިސްތިއުނާފު ހައްޤުވާ ފަރާތުން ދެކޭކަމަށެވެ.

36. މި މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ޝަރީޢަތުން ކޮށްފައިވާ ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި ދައްކާފައިވާ މައިގަނޑު ވާހަކަތައް ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

36.1 ޝަރީޢަތުން ދައުލަތަށްކުރި ސުވާލުތަކާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފު ހައްޤުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެއްވި ކަންކަމަށް ފުރުޞަތު އެދުނުމުން، މި މައްސަލައިގައި ސުވާލުތައް ކުރެއްވިއިރު ޝަކުވާވެރި ކުދިންނަށް 18 (އަށާރަ) އަހަރު ފުރިފައިނުވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ކުޑަކުދިންގެ ހެކިބަސް ނެގުމުގައި އާއްމުކޮށް އަމަލުކުރާ އުސޫލަށް ދެކޮޅުވުމުން ސުވާލުތައް ވިދާޅުވުމުން ކަހަލަ ޖުމުލަކުން، މައްސަލަ ބައްލަވާ ފަނޑިޔާރު ސުވާލު ކުރައްވައި ނަންގަވާ ހެކިބަސް ދެކޮޅަށް ޒިއްމާ ކުރައްވާކަމަށެވެ. އެހެންމަވެސް ޤިޔާސީ އެދިވަޑައިގަތުމުން ކަމަށާއި، ދައުލަތުގެ ހެކިބަސް

---

[21] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

ނުގޮވަރަކުން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ކޯޓަށް ފޮނު ހުށަހަޅައިދެން ބޭނުންވެއް މިހާރުވެސް ނަގާފައިވާކަމަށް. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބަޔާންތަކުގައި އަޑުއަހަން ފުރުޞަތު ދެއްވާކަމަށް. ފަނޑިޔާރު އިންޓަރވިއު ކުރައްވައި ބަޔާން ނެންގެވިކަމާއި، ތާރީޚު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އިޖުލާސް ކުރެއްވިކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް މިވަގުތު އެ ތާރީޚު ހަނދާނުގައި ނެތްކަމަށް. އަދި ކުދިން ތެރެއިން 18 (އަށާރަ) އަހަރު ވެފައިވާ ކުއްޖާގެ ބަޔާން ނަގާފައިވަނީ ދެފަރާތުގެ ޙާޟިރުގައިކަމަށްވެއެވެ.

·36·2 މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ދައުލަތާ އެއްކޮށް ހުށަހަޅާފައިވީނަމަވެސް، ކުއްޖާ ޓްރަޔަލްގައި ދިފާޢާ ބަޔާންތަކާއި ޝަރީޢަތުގައި ދިފާޢާ ކުއްޖާގެ ބެލެނިވެރިޔާއި، ފުރުޞަތު ހުރިހާކަމެއް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ. ދައުލަތާ އެއްކޮށް ކުއްޖާގެ ހެކިބަސް ލިބުނުކަމަށް ދެކޮޅަށް ހަމައެކަނި ދައުލަތުން ކަމަށާއި، މައްސަލަ ބަލައިގަތުމުގައި ފަނޑިޔާރު ވަކިވަކިން ބަލާލާ ދެއްވާފައިވުމުން، ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުމަކަށް ވާސިލްވުމުގައި އެނގޭކަމަށެވެ. މި މައްސަލައިގައި ކުއްޖާއަށް ލިބުނު ޖިންސީއަނިޔާގެ ވާހަކަ ހާލަތު އަދިވެސް ނިސްބަތްކަން ހާމަކުރުމުން ބޭނުންކުރައްވާފައިވާކަމަށް، މި އަސަރުކުރާފަދަ ގޮތަކަށް ބަލާފައިވާކަމެއް ޝަރީޢަތުގައި ސުވާލުކުރެވުނުގައި ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް، ބާރުވެ ހެކިބަހަކަށް ބަލައިލާފައި ވާކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ބުނެފައިވެއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

·37 އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އެދިފައިވަނީ ތިރީގައިވާގޮތަށެވެ.

·37·1 ވީމާ، މުޙައްމަދު ބިޝާރު އިސްމާޢީލްގެ ފަރާތުން އުފުލި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު -145
B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) ކޯޓު އަމުރީ

ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެމަތިން ނެރުއްވާފައިވާ އަމުރެއްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވައި، މި އަމުރު ބާޠިލު ކުރަންޖެހޭ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވުން އެދޭކަމަށެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް

38. މި ނިންމުމުގެ ނަންބަރު 23.1 އިން 23.3 އަދި 24 ވަނަ ނުކުތާތަކުގައި، ދައުލަތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާ ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައިވާ ޤާނޫނީ ބަހުސްއާތަފާތު އައު ޤާނޫނީ ބަހުސްއެކެވެ. އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައިވާ ނުކުތާތަކުގެ ބޭރުން އައު ޤާނޫނީ ބަހުސްއެއްގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކީ ދަޢުވާއަށްގެންނަ ބަދަލަކަށްވާއިރު، ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުމުގެ ތެރެއިން އެބަދަލު ގެނެސްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދުގެ 37 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މައްސަލައިގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅައިދެއްވާނީ، ދައުލަތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނީ ބަހުސްގެ ދާއިރާގެ ތެރެއިންނެވެ.

39. ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުން ބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައިއޮތް ސުވާލުތައް ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.

39.1 އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ޖާގަ ބަދަލުކުރުމުގެ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، [illegible] [illegible] ސަބަބު ސާފުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފުވެގެންތޯ؟ އަދި

39.2 ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ޖާގަ ބަދަލުކުރުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 56 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުގެ ޙައްޤަށް އުނިކަން އަރައިފައިވޭތޯ؟

ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ބާވަތް ބަދަލުވިގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވިޔަސް، ސަބަބު ސާފުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވެއްޖެތޯ؟

40. މި ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފު 13 އިން 23 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށްބަލާއިރު، މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުމަކީ، އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ބާވަތް ބަދަލުވި ސަބަބު ސާފުނުވާކަމެވެ. އެގޮތުން، އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ހަވާލާދީފައިވާ ހެކިބަހުގެ ތެރެއިން އެކަކުގެ ހެކިބަސް ނަގާފައިވަނީ ދައުލަތުގެ ބާސްނިޔުގައި ކަމަށްނުވާތީ، ޝަހާދަތުދީ ކެޅުއްޖުގެ ހުރިބަސްގައިހުރި ވާޤިޢާއާއި ދައުލަތުން ނުކުތާކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހެކިބަހުގެ ހުރިވަރަކަށް ބަލާއިރު ދައުލަތުން އެނގެނީކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފުގެ ޤާނޫނީ ބަހުސުން ބަދަލު ނާނާނުކުރާކަމަށް، ބަންދުން ދޫކޮށްލާ އަމުރުގައި މައްސަލައިގައި ހެކިބަސް ދީފައިވާ މީހުންގެ ހެކިބަހުން ސާބިތުވާ ކަންތައްތަކާއި، ހެކިބަހުން މުއްދަތަކަށް ފަހިވަރި ކަންކަމުއްވާދާއި އެކަމުގެ މުޅިއްތުވިގޮތް ކޯޓު އަމުރުގައި ބައްލަވާނުލާކަން ޖެހޭނެކަމަށެވެ.

41. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހުސްނާ އާދަމް ނަސީރު[22] މައްސަލައާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝަރަފު ޒާހިރު[23] މައްސަލައާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ފަޚްރުދީން މުޙައްމަދު[24] މައްސަލައާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޙަސަން މުނާޒް[25] މައްސަލައިގައި، ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ބަޔާންކޮށްދިނުން ޤަރާރުކުރުމުގައި، އެގޮތުން ސަބަބު ބަދަލުކުރުމަށް ނުވާނަމަ އެ ނިންމުން ބާޠިލު ނުވާނެކަން ކަނޑައަޅާފައިވާކަމަށްބުނެ، ދައުލަތުން ވަކާލާތު ކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[22] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/97 ފައިސަލާ.

[23] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/055 ފައިސަލާ.

[24] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/94 ފައިސަލާ.

[25] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/05 ފައިސަލާ.

42. މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެކުރިން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތު، ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ޙާލަތު ބަދަލުވެފައިވާތީ ބަންދުން ދޫކޮށްލާފަދަ، އެ ޙާލަތު ބަދަލުވި ސަބަބު ސާފުކޮށްދޭން ޖެހޭކަމާމެދު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ޚިޔާލު ތަފާތުވެފައިވެއެވެ. މި މައްސަލައިގެ ޤާނޫނީ ބަޙުސްގެ ދައުރުގައި، ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ޙާލަތު ބަދަލުވި ސަބަބު ތަފުސީލު ކުރަންޖެހެނީ ކޮންމިންވަރަކަށްތޯއެވެ. އެހެންކަމުން ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން ތިރީގައިވަނީއެވެ.

43. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން މަޙްމޫދު ސައީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[26] ޤަޟިއްޔާގައި، ބަންދާމެދު ގޮތެއްނިންމާ މަޖިލީހުގައި ތުހުމަތު ކުރެވޭމީހާގެ މައްޗަށްހުރި ހުކުމްތަކާއި ކޮބައިކަން އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައި ބަޔާން ކޮށްދިނުމުން ފުރިހަމަވާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.[27] އަދި ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަކަށް ހުރިހުއްޖަތަކީ ކުރުވީ ޝައްކަކަށްވުރެ މަތީދަރަޖައެއްގެ ޙާޞިލުވެފައިވާކަމުގައި، އެހެންކަމުން ދަލީލު ދިރާސާކޮށް ކުރަންވާނީ އެ މީހެއްގެ ވައްކަން ހުރަހަކުން ވާޤިޢާތަކާއި ކުށްކުރަމުންދާގެ ޝައްކުކުރަނީ، ހުރިހާ ބަޔަކާ ހަމައަށްކަން ޝައްކުކުރަން ނުފެށޭނެކަމަށް، ޝައްކުގެ މަޢުލޫމާތު ހުރިނަމަ ނިންމުމަށް ކުރިމަތިވާ ހަޤީޤަތާއި މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކުން ބަޔާންކޮށްދޭން ވާނެކަމަށް ވެސްބުނެފައިވެއެވެ.[28]

44. ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ މުއްދަތު ބަންދުން ދޫކޮށްލި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދިނުމުގައި، މި ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފް 41 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤަޟިއްޔާތަކާއެކު، ބެލިބެލުމުގައި ނުކުތާއާ ގުޅޭގޮތުން މިޢިބާރާތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ އިތުރު ޤަޟިއްޔާތަކަށް ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭކަމަށް ދެކެމެވެ. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޒަވާޒު[29] ޤަޟިއްޔާގައި، ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމު

---

[26] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ޤަޟިއްޔާ.

[27] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 21.

[28] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 30.

[29] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/45 ޤަޟިއްޔާ.

ތަރުތީބުވެފައިވާ ގޮތަށްބަލާއިރު، ބަންދާމެދު ގޮތްކަނޑައަޅާ މަޖިލިސްތަކަކީ އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން ޢާދިލާނަ ޤާނޫނީ ބަހުސްތަކާމެދު ސުވާލުއުފައްދައި ގޮތްކަނޑައަޅާ މަޖިލީހެއް ނޫންކަމުގައި، އެފަދައިން ގޮތްނިންމާނަމަ، ޢަދުލުގެ ނިޒާމު އޮޅުންބޮޅުންވެ، މައުޟޫޢީ މައްސަލައަށް އަސަރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ.[30] އަދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހިމް އިލްޔާސް[31] ޤަޟިއްޔާގައި، ބަންދާމެދު ގޮތްނިންމުމުގެ މަރުޙަލާގައި، ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާއާދެކޮޅަށް ހުށަހެޅުނު ވަޒަންކުރުމަށްފަހު، އެހެނިހެން ބަދަލުކުރެވޭ ނިންމުމުގެ ކުރިއަށްދާ ތަފްސީލީ ކަމެއްނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ.

45. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ނިސްބަތުންވާ ތުހުމަތުން، މައްސަލައިގެ ހަސްބުމަތު އެއްގޮތަށް ހުރިހާ ކަންކަމަށް ވަކިވަކިގޮތަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އެ ހަސްބުމަތުއާއި ވަކިވާގޮތް އަސަރުކުރާނެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ މުއްދަތުތަކާއި ޝަރީޢަތް ދައްކަވައިދޭގޮތް ވަކާލާތު ކުރުއްވުމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ މުއްދަތުގެ ތަބާވެގެންނެވެ. އިސްތިސްނާ ކުރިއްޔާއި ހުރިހާ ޤާނޫނީ ބައްސަވާކަށި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ތަޙުޤީޤު ކުރުމުގައި، ހަސްބުމަތު ހުރިހާ ޤާނޫނީ ބައްސަވާ ދެވުނުހުރި އެންމެހައި ޤާނޫނީ އަސްލުގެ މަސައްކަތް ރިޢާޔަތް ކުރަންވާނެއެވެ.

46. ބަންދުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހުރިހައި އަސްލުގެ މަސައްކަތް އެކަމުގައި ހިމެނުން، މީހާގެ ބަންދުގެ ނިސްބަތުން ވަކިގޮތުގައި ސަލާމަތް އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި، މައްސަލައިގައި ހުރަސްއަޅައި ވަޒަންކުރުމުގައި، މައުޟޫޢީ މައްސަލައާ އަސަރުކުރާނެ ގޮތަށް ކަނޑައަޅާކަށް ނުނިންމަވަނީ ބަދަލުކުރެވޭ ނިންމުމެއް. އަދި ހުރިހާކަމަކުގައި ހުރިހާ ހުއްޓުމަށް ހިނގާފައިވާ ތަފްސީލުތައް ކަނޑައަޅާގޮތް

---

[30] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/45 ޤަޟިއްޔާގެ ޕެރެގްރާފް 17.
[31] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/44 ޤަޟިއްޔާ.

ގޮތެއްނިންމުމަކީ މައުޟޫޢީ މައްސަލައަށް އަސަރުކުރާނެ ކަމެއްކަން އެނގޭއިރު، ފަސިޚާތުގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވުމުގައި ތުހުމަތު ކުރެއްވުމާގެ މަސްލަހަތުގެ ހުކުމަކީ ކޮބައިކަން އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައި ބަޔާން ކޮށްދިނުމުން ފުދޭނެއެވެ. އަދި ބަޔާނުގެ ހާލަތު ބަދަލުވިގޮތް ތަފްސީލު ކުރުމުގައި، ކޯޓުގެ މައްސަލައިގެ ހާލަތު ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ މައްސަލައިގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ބަޔާންކުރުމުން ފުދޭނެއެވެ.

47. ބުނެވިދިޔަ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކަށް މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކޯޓަށްވާ ޙައްޤު އަދުލުގެ އިތުރު ބަޔާންގައި، ކުރިން ހުށަހެޅިފައިވާ ހުޖްޖަތުގެ އިތުރުން، ހާލަތު ބަދަލުވެފައިވާކަމަށް ނިންމުމުގައި ފަސިޚާތު ކޯޓުގެ ރިޢާޔަތް ކުރައްވަންޖެހުނު ހުއްޖަތަކީ ކޮބައިކަން އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި އެހެނިހެން ޤަވާޢިދުތައް ރިޢާޔަތްކުރުމުން، ޤުރުއާނުގައި ބިނާކުރެ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ބަނދުގައި ބަލައްވަންޖެހޭ މިންވަރުނުކަން މިހާރު ފަސިޚާތަކުން ބައްލަވާ، މިހާ ބަނދުން ދޯކަފުލުމަކަށް ނިންމަވާފައިވެއެވެ.

48. މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ފަރާތެއް، ހިޔާނުގެ ބަހުން ސާބިތުވާ ނުވަތަ ނަފީވާ ވާޤިޢާތަކާއި ފަސިޚާތު ބާރަށް ކުރެވުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ޝަފާޒު[32] ޤަޟިއްޔާ އާއި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް އިރުފާން[33] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ހިލާފު އަދި މައުޟޫޢީ މައްސަލައަށް އަސަރުކުރާނެ ކަމަކަށެވެ. އަދި މި ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފު 17 އިން 20 އަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާގޮތަށް އަދި އެ މިންވަރަށް ބަޔާންކުރުން ދުސްތޫރީ ސަބަބު ފަސިޚާތު ތަފްސީލުކުރާކަން ނުފެނެއެވެ.

---

[32] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/45 ޤަޟިއްޔާ.

[33] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/44 ޤަޟިއްޔާ.

49. ބުނެވިދިޔަ އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރުގައި، މުޙައްމަދު ހިޝާމު އިސްމާޢީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ވާސިލުވުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރެއްވި ހެއްކަކަށް އިޖުމާލީގޮތެއްގައި ހަވާލާދެއްވައި، މި މައްސަލައިގައި ހާލަތު ބަދަލުވިގޮތް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް ބަޔާން ކޮށްދެއްވާފައި ވާކަމަށްދެކެމެވެ.

ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ހާލަތު ބަދަލުވިގޮތް ސާފުނުވުމުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 56 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުގެ ބައްޓަން އުނިކަން އައިސްފައިވޭތޯ؟

50. ބަންދުގައި ބެހެއްޓި ސަބަބު ދައުލަތުން ސާފުނުވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި، އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރުގައި ބަޔާނާ ދީފައިވާ ހެއްކަކުގެ ހިޔާބަސް ނަގާފައިވަނީ ހަބްސުން ބާސިލު ކުރުމަކާނުލަތުގައި، [illegible] އިންޓަރވިއު ކުރައްވައިގެން ކަމަށްވާތީ، އެ [illegible] ދުވަހުން ވާހަކައެއް ދައުލަތުން [illegible] ނުވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މި ނިންމުމުގެ ޕެރެގްރާފު 25 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ނަޒަރުކުރުމުން، ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމާފައިވާ 12 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު ކަމަށްވާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ކޯޓު އަމުރުގައި ބަޔާނާ ދީފައިވާ [illegible] ނަގާފައިވަނީ 2023 ވަނައަހަރުގެ އޮގަސްޓުމަހުގެ ތެރޭގައި ކަންހިނގާއެވެ. އަދި އެ ބަޔާންތަކުގައި ދުވަހުން [illegible] ދައުލަތުން [illegible] ބޭނުންވިނަމަ އެކަމަށް ވަގުތު ލިބިފައިވާއިރު، އަދި 12 ޑިސެމްބަރު 2023 ދުވަހު ބަންދާމެދު ގޮތެއްނިންމާ މަޖިލީހަށް ހާޟިރުވުމުގެ ކުރިން، ބަންދުގެ ހާލަތު [illegible] ބެލުމަށް ދައުލަތުގެ ޝަރީޢަތަކަށްވާއިރު، ދައުލަތުން [illegible] މި މައްސަލައިގައި އެ ޒިންމާ އަދާކޮށްފައިވާކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ.

51. ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން 12/2009 ގެ [illegible] [illegible]، ހެކިބަސް ނެގުމާއި ހެކިބަސް ބެލުމުގައި ޢަމަލުކުރަނީ ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށެވެ. ބައެއްފަހަރުގައި ހެކިބަސް ނަގަނީ [illegible] ދެފަރާތުން ގޮވައި، އަދި [illegible] [illegible] [illegible]، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގެ ތެރެއިން، [illegible] ނުލައި ފަނޑިޔާރުން ކުރައްވާ އިންޓަވިއުއެއްގެ ސިފައިގައެވެ. އެ ހެކިބަސް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދިހަމަ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible].

52. އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ހިސާބުން، ދައުލަތުގެ ވަކީލުން [illegible] ތިއްބަވައިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible].

53. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2023 [illegible] 2023 12 [illegible] 2023 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

.54 މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތާ އެއްކޮޅަށް ހެކިބަސް ލިބިފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި ފަނޑިޔާރު ޙަވާލާ ދެއްވާފައިވާ ހެކިބަހުގެ ސަބަބުން ޙާލަތު ބަދަލުވާފަދަ ސަބަބުހުރިކަމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދައުލަތުން ފުރުވާތެރިވިނަމަ ވަގުތުއްވާ ލިބުނުއޮތް މައުލޫމާތު ނުލިބުމަކީ، އަދި އެ މައުލޫމާތު ނުލިބުމުން ކޯޓުން އިޖުމާލީ ގޮތެއްގައި ބަލާލުމެއް ވާދަދައްވާ ދައުލަތުން ނޭނގުމަކީ، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ބައްޔަން ހުރަސްއެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ސަބަބުތަކަށް ނުބެލުނުކަމެވެ. އެއީ ދައުލަތުން ބަނޑާރުދު ގޮތްއޮންނަނީ މަޖިލީހަށް ހާޒިރުކުރުމުގެ ކުރިން އެކަމުގެ ފަރާތްތަކުން ނުބަލައި ކުރުމުން ނުކުންނާނެ އެއްޗެއް ނޫނެވެ.

.55 ބުނެފިއިރު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިންދުރުކުރުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. އަޙްމަދު[34] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ދިފާޢުގެ ފަރާތްތަކުގެ ވަރުގަދަފަދަ ޙާލަތެއްގައި ކަމެއް ސަބަބެއް މި މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ދައްކާދީފައެއް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ތިރީކޯޓުގެ ނިންމުން ބަދަލު ކުރަންޖެހޭފަދަ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއްނުފެނެއެވެ.

މައްސަލަބެލުމުގެ ޙާލަތު އިޢުތިރާޟުތަކުގެ

.56 ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 43 ވަނަ މާއްދާއާއި 45 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަކީ ހުރިހާ އިސްތިއުނާފު ނިސްބަތްވާ ޤާނޫނީ ބަހުސް އިސްތިއުނާފު ފޯމު ހުށަހަޅައި، އެ މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ބަލައިގަތުމަށްފަހު، މި ބާވަތުގެ

---

[34] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

އަވަސް މައްސަލަތަކުގައި ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުން ޢާއްމުކޮށް ބޭއްވޭނީ އިސްތިއުނާފު ކޮޅުވާ ފަރާތުން ލިޔުމުން ޖަވާބު ދިނުމަށްފަހުއެވެ. އެގޮތުން ބޭއްވޭ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގައި، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމަށް އެ އަޑުއެހުމުގައިދެވޭ ފުރުޞަތުގައި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ޤައުލު ނުކުތާގައިހުރި އުނިކަންކަން ފުރުވައި، ޤާނޫނީ ބަހުސް އިތުރަށް ހަރުދަނާކޮށް، އިސްތިއުނާފު ކޮޅުވާ ފަރާތުގެ ޖަވާބުނާމާގައިވެސް، އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅޭނެކަމަށް ނުދެކެމެވެ. މިއީ، ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓަކުން ހުކުމާ މައްސަލައެއްގައި ދައުވާ ކޮޅުވާ ފަރާތުން ޖަވާބު ދިނުމުން، މައްސަލައިގައި ކޯޓަށް ފުރަތަމަ ހުށަހެޅިފައިވާ ބަދަލުކުރުމަކީ ކަމެކެވެ.

57. މައްސަލައެއްގައި ކޯޓަށް ބަލައިގަންފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަށް ހުށަހެޅުމުން، އިސްތިއުނާފު ކޮޅުވާ ފަރާތުން ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށްފަހު، އެ ޖަވާބާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާ ކަންކަމަށް ފުރުޞަތު ޝަރީޢަތުން އަރުވައެވެ. މިނޫންގޮތަކަށް ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދާނަމަ މައްސަލައިގެ ތަރުތީބު ގެއްލި މައްސަލަ އުޅުންބޮޑުވެ ގޮތްތައް ބަދަލުވެ، ޝަރީޢަތުގެ ވަގުތު ބޭކާރުވާނެއެވެ.

58. ދައުވާކުރުމުގެ ވަގުތު ކުޑަކޮށްއޮންނަ ބާރަމުގައިވެސް، އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ މައިގަނޑު ޤާނޫނީ ބަހުސްގެ ދާއިރާއިން ބޭރުން، މުހިންމުކަމާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކާއި ގުޅުމެއްނެތް މައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުން، ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ދިފާޢުވުމުގެ ބައްދަލު ހުށަހެޅޭނެއެވެ. މިއީ އިސްތިއުނާފުގެ މަޤްޞަދާ ހިލާފުވާ ގޮތެއްކަމަށް ނުދެކެމެވެ. އަދި މިކަންކަމަށް މައްސަލައިގެ ޚަޞްމުން އިތުރަށް ފުރުޞަތުދިނުމަކީ ވަނޑުޖެހޭކަމަކަށް ދާނެއެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް

59. އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) އަމުރުގައި، މުޙައްމަދު ބިޝާރު

އިސްތިސްނާއީ ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމުމުގެ ސަބަބު، އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށް ބެލެވޭތީ، އެ އަމުރަކީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފު އަމުރެއްކަމަށް ބެލެވޭފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއްނެތެވެ.

އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު

60. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ދީބާޖާ ފަހުމީގެ ރައުޔަށް ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝުޢައިބް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު

61. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ދީބާޖާ ފަހުމީގެ ރައުޔަށް ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ހުކުމް

ދެންފަހު، ބަޔާންވެދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެކުލެވިގެން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10(898,899-2020)/ABA/2023/22 (12 ޑިސެމްބަރު 2023) އަމުރު ބާޠިލު ކުރަންޖެހޭފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތުމަކަށް ކަނޑައަޅައި، މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކުރީމެވެ.

މިޝަރީޢަތް ބަލައި ހުކުމްކުރީ:

އިސްފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު ފަނޑިޔާރު ދީބާޖާ ފަހުމީ ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝުޢައިބް ޢަބްދުﷲ
(ރިޔާސަތު)